

شیوع کم وزنی و وزن بالا و برخی عوامل همراه آن در نوزادان متولد شده بیمارستان طالقانی اراک در سال ۱۳۸۴ و مقایسه آن با سال ۱۳۸۱

دکتر محمد رفیعی*؛ استاد یار آمار زیستی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اراک.

خلاصه

هدف: این مطالعه به منظور برآورد میزان کم وزنی و وزن بالا در متولدین زنده بیمارستان طالقانی شهر اراک در سال ۱۳۸۴ و مقایسه آن با همین شاخص‌ها در سال ۱۳۸۱ انجام پذیرفته است.

روش مطالعه: وزن بدو تولد کمتر از ۲۵۰۰ گرم را به عنوان نوزاد کم وزن در نظر گرفته و میزان شیوع کم وزنی را بر اساس جنس، نوع زایمان و محل سکونت مادر بدست آورده و مقدار نمایه بدنی نوزادان نیز بر اساس تعریف استاندارد این مقدار محاسبه و با مقادیر موجود مقایسه گردیده است.

یافته‌ها: میزان شیوع کم وزنی در بین تمام متولدین ۹/۹٪ بدست آمد. میزان شیوع کم وزنی پسرها کمتر از نوزادان دختر به دست آمد. میزان کم وزنی نوزادان متولد شده سازاری‌نی کمتر از این میزان در نوزادان متولد شده طبیعی بود و این میزان در مادران ساکن شهر کمتر از مادرانی بود که در روستا سکونت داشتند. نزدیک دو سوم از نوزادان مورد بررسی وزن طبیعی داشتند و ۵٪ آنها اضافه وزن یا جاق بودند. مقادیر نمایه توده بدنی دخترها کمتر از پسرهای متولد شده بود.

نتیجه‌گیری: نوزادان متولد شده در این مطالعه نسبتاً فاقد وزن بالا بودند ولی میزان شیوع کم وزنی بالا بود. میزان شیوع کم وزنی در متولدین بیمارستان طالقانی در سال ۱۳۸۴ از این شاخص در سال ۱۳۸۱ کمتر شده بود ولی باز هم نسبت به آمارهای موجود در کشورهای پیشرفته نسبت بالایی است.

*مسئول مقاله، آدرس:

اراک، میدان بسیج، دانشگاه علوم پزشکی
اراک، دانشکده پزشکی، گروه بهداشت
E.mail: rafeie@yahoo.com

دریافت: ۸۵/۹/۷

بازبینی: ۸۵/۱۱/۱۶

پذیرش: ۸۵/۱۲/۱۵

واژه‌های کلیدی:

کم وزنی تولد، وزن بالا، شیوع، نمایه توده بدنی، عوامل همراه

مقدمه

عوامل خطر مرگ و میر نوزادان، کم وزنی در رتبه اول قرار گرفته است^[۱]. شاخص نمایه توده بدنی، اغلب برای سنجش وزن بالا نوزادان و کودکان به کار می‌رود و انداره‌گیری قابل قبولی از میزان وزن بالا نوزادان را ارائه می‌دهد^[۲]. مطالعات انجام شده بر روی وزن بالا نوزادان در ایران و حتی در کشورهای پیشرفته بسیار محدود هستند^[۳،۴]. چاقی و اضافه وزن در کشورهای در حال توسعه نیز در دهه اخیر افزایش یافته است^[۵]. از آنجایی که بیشتر افراد چاق در کودکی نیز چاق بوده‌اند، شناسایی به موقع آنها می‌تواند برای زمان بزرگسالی مفید باشد^[۶]. تحقیقات صورت گرفته در مورد چاقی در ایران اکثراً در کودکان پیش دبستانی، دبستانی، نوجوانان و بزرگسالان انجام گرفته است^[۷،۸]. علت اصلی کم وزنی زمان تولد، در جوامع غربی و ایالات متحده، نارسی می‌باشد در حالی که در کشورهای در حال توسعه علت آن تاخیر رشد داخل رحمی است^[۹]. از سال ۱۹۸۱ تا ۲۰۰۰ میزان تولد

وزن کم تولد (Low Birth Weight) از عوامل خطر مرگ و میر و ابتلاء نوزادان به بیماری‌های مختلف در دوره نوزادی و مراحل بعدی زندگی آنها می‌باشد^[۱،۲،۳]. مرگ و میر نوزادان با وزن کم در بدو تولد، تقریباً سه برابر نوزادان با وزن طبیعی است^[۴]. وزن هنگام تولد همچنین یکی از نشانگرهای مفید وضعیت بهداشتی جامعه است^[۵]. از پیامدهای نوزاد کم وزن می‌توان به کاهش امید به زندگی، افزایش بیماری‌های عفونی، تنفسی و غیره اشاره کرد^[۶]. همچنین می‌تواند عوارض دراز مدت مانند رتینوباتی، کوری، کاهش شنوایی، هیدروسفالی، میکروسفالی، عقب ماندگی ذهنی، فلچ مغزی، نارسائی مزمن ریه، سندروم روده کوتاه و کندی رشد را به دنبال داشته باشد^[۷]. در سال ۲۰۰۲ بنابر گزارش سازمان بهداشت جهانی در رتبه‌بندی

مرکز انجام می‌شود^[۲۵]. این مرکز تنها مرکز آموزشی درمانی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی اراک می‌باشد که دارای بخش زنان و زایمان است و مراجعین این مرکز، اقشار مختلف شهر اراک با درجات متفاوت اجتماعی- اقتصادی هستند. پس از مراجعته به مرکز درمانی طالقانی و تکمیل پرسشنامه از روی موارد ثبت شده، مقادیر متغیرهای وزن، نوع زایمان، جنس متولذین زنده و محل زندگی مادر (شهر، روستا) تکمیل گردید. روش جمع آوری اطلاعات و ثبت داده‌ها در دو مقطع یکسان بود. تعداد ۴۰۲۲ مورد که تعداد کل تولدات زنده در سال ۱۳۸۴ در این مرکز بود ثبت گردید. معیار ورود به مطالعه نوزادان متولد شده‌ای بودند که سن جنینی بین ۳۷ الی ۴۲ هفته داشته و بدون عارضه مادرزادی باشند. برای اندازه‌گیری وزن نوزادان از ترازوی کفهای (ویژه نوزادان) استفاده شد. وزن کمتر از ۲۵۰۰ گرم در بدو تولد به عنوان نوزاد کم وزن در نظر گرفته شد. یکی از انواع شاخص‌های وزن بالا شاخص نوع توانی است که به صورت $I^P = \frac{W}{H^P}$ تعریف می‌شود که در آن P مقدار ثابت، وزن بر اساس کیلوگرم و قد بر اساس متر تعیین می‌شود^[۲۶]. این شاخص باید با قد ناهمبسته و با وزن بیشترین همبستگی را داشته باشد، بنابراین بهترین مقدار P را می‌توان با فرض بیان شده تعیین کرد. این مقدار برای نوزادان ایرانی متولد شده ۲ در نظر گرفته شد^[۱۳]. برای تعریف وزن بالا از نقاط درصدی ۵، ۸۵ و ۹۵ مقادیر نمایه توده بدنی استفاده شد^[۲۱-۳۰]. تعاریف درنظر گرفته شده برای نوزادان طبیعی، وزن بالا و چاق در نوزادان دختر و پسر به تفکیک در جدول دو آورده شده است^[۳۴-۳۵].

از آنجائی که مطالعه مشابهی در سال ۱۳۸۱ توسط محقق با همین روش انجام شده^[۲۵] شاخص‌های بدست آمده از این مطالعه با همان شاخص‌ها در مطالعه قبلی مورد مقایسه قرار گرفت. نتایج جمع آوری شده با استفاده از نرم افزارهای SPSS نسخه ۱۱/۰، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. از تحلیل‌های توصیفی برای تبیین مقادیر وزن نوزادان براساس جنس، نوع زایمان و محل سکونت مادر استفاده شد و برای تحلیل استنباطی از آزمون مقایسه یک نسبت با عدد خاص، مقایسه دو نسبت، مقایسه میانگین‌های دو گروه مستقل، آزمون ناپارامتری مقایسه نقاط درصدی یک گروه با عدد خاص، رگرسیون لجستیک، فاصله اطمینان برای یک نسبت و آزمون مجذور کای نیز استفاده شد.

یافته‌ها

در مجموع ۴۰۲۲ نوزاد در طول سال ۱۳۸۴ در مرکز مورد مطالعه زنده متولد شدند که ۲۰۵۱ آنان (۵۱٪) پسر و

نوزادان با وزن کم در ایالات متحده از ۶/۶٪ به ۷/۶٪ افزایش یافته است. شیعو کم وزنی در آسیا ۲۰٪، اقیانوسیه ۲۰٪، آفریقا ۱۰٪، آمریکای شمالی ۷٪ و اروپا ۶٪ گزارش شده است^[۱۸]. در کشورهای در حال توسعه میزان کم وزنی نوزادان متولد شده بیشتر از ۱۰٪ می‌باشد^[۲۷]. سازمان بهداشت جهانی شیعو کم وزنی در ایران را در سال ۱۹۹۹، ۱۰٪^[۱۹-۲۰] بیان نموده است^[۲۱]. در مطالعه انجام شده در شهر مشهد در سال ۱۳۸۱ میزان شیعو نوزادان متولد شده کم وزن ۱۳/۸٪ بوده است^[۲۱]. در سال ۱۳۷۵ در مناطق روستایی ایران کم وزنی هنگام تولد ۸٪ و سال ۱۳۸۲ به حدود ۵٪ رسیده است^[۲۲]. مطالعات انجام شده در بابل نشان داده است که شیعو کم وزنی هنگام تولد ۷/۷٪ بوده است^[۲۳]. البته در ایران با بالا رفتن سن کودکان، میزان شیعو کم وزنی افزایش می‌باید بطوری که در ۲ سالگی به اوج خود یعنی ۱۳/۸٪ می‌رسد^[۲۴]. براساس مطالعه انجام شده در اراک در سال ۱۳۸۱ میزان شیعو کم وزنی نوزادان ۹٪ و این میزان در متولذین بیمارستان طالقانی این شهر در همان سال ۱۱/۱٪ گزارش شده است^[۲۵-۲۷]. هدف مطالعه حاضر بررسی مجدد میزان شیعو کم وزنی و توزیع آن بر اساس جنس، نوع زایمان و محل زندگی مادر (شهر و روستا) در سال ۱۳۸۴ و مقایسه آن با همین میزان در مطالعه انجام شده سال ۱۳۸۱ در شهر اراک و بیمارستان طالقانی اراک است. همچنین تعیین شیعو چاقی متولذین زنده در این مرکز در سال ۱۳۸۴ و مقایسه آن با همین شاخص در سال ۱۳۸۱ می‌باشد. از اهداف دیگر این مطالعه پاسخ به این سؤال است که آیا میزان کم وزنی و وزن بالا در نوزادان متولد شده در یک ناحیه خاص در طی سه سال تغییر داشته است یا خیر؟

مواد و روش‌ها

این تحقیق، یک مطالعه توصیفی و مشاهده‌ای است که به صورت مقطعي در تمام متولذین زنده بیمارستان طالقانی شهر اراک از ابتدای تا انتهای سال ۱۳۸۴ انجام شد. شهر اراک که مرکز استان مرکزی می‌باشد در فاصله ۲۷۰ کیلومتری جنوب غرب تهران قرار گرفته است، این شهر یک شهر صنعتی بوده و حدوداً ۷۵۰۰۰ نفر جمعیت دارد. این شهر مهاجرت پذیری زیادی از استان‌های لرستان، خوزستان و همدان دارد و نیمه توسعه یافته تلقی می‌شود^[۲۸]. در اراک تنها ۳ مرکز بیمارستانی طالقانی، قدس و تأمین اجتماعی دارای بخش زنان هستند. در این مطالعه به دلیل محدودیت در جمع آوری داده‌ها تنها از مرکز بیمارستانی طالقانی استفاده شد که حدود یک سوم زایمان‌های شهر اراک در این

جدول ۱- شیوع کم وزنی در نوزادان مورد مطالعه بر حسب جنس نوزاد، نوع زایمان و محل سکونت مادر

P. Value	فاصله اطمینان %۹۵	شیوع کم وزنی	متغیر
			جنس
.۰۰۰۱	۱۱/۷-۹/۱ ۹/۱-۶/۷	%۱۰/۴ %۷/۹	دختر پسر
.۰۰۱	۱۰/۳-۸/۳ ۱۰/۲-۶/۰	%۹/۳ %۸/۱	نوع زایمان طبیعی سزارین
			سکونت
.۰۰۴	۱۱/۶-۸/۶ ۹/۵-۷/۳	%۱۰/۱ %۸/۴	روستا شهر

سزارین متولد شده $30.85/8 \pm 45.8/4$ گرم بود. این اختلاف از لحاظ آماری معنی دار نبود.

بحث

شیوع کم وزنی در مطالعه حاضر 9.1% بdest آمد در صورتی که در مطالعه پیشین این مقدار برای متولدین بیمارستان طالقانی شهر اراک 11.1% و برای تمام متولدین شهر 9.0% بود. میزان شیوع کم وزنی در این مطالعه از لحاظ آماری از این شاخص در سال ۱۳۸۱ متولدین بیمارستان طالقانی کمتر شده است ($P=0.002$). میزان شیوع کم وزنی در این بیمارستان در سال ۱۳۸۴ با مقدار کشوری این شاخص که 10% می باشد [۱۱]،

نوزاد (4.9%) دختر بودند؛ بنابراین نسبت جنسی نوزادان متولدشده $10.4/1$ بود. نوع زایمان در 642 زایمان (16.9%) سزارین و 3380 مورد (84%) طبیعی بود. همچنین 1609 مادر (40%) ساکن روستا و مابقی ساکن شهر بودند. در مجموع 366 نوزاد (9.1%) وزنی کمتر از 2500 گرم داشتند، بنابراین شیوع کم وزنی در بین تمام متولدین این مرکز 9.1% ($P=0.001$) بآورد گردید. شیوع کم وزنی در نوزادان مورد مطالعه بر حسب جنس نوزاد، نوع زایمان و محل سکونت مادر در جدول ۱ نشان داده شده است. همانگونه که در جدول مشاهده می شود شیوع کم وزنی در نوزادان پسر کمتر از نوزادان دختر بوده که این اختلاف از لحاظ آماری معنی دارد است ($P=0.001$). با استفاده از رگرسیون لجستیک با در نظر گرفتن کم وزنی به عنوان متغیر پاسخ دو سطحی، جنتیت نوزادان یک عامل معنادار در تغییرات کم وزنی بوده ($P=0.007$) و نسبت شناسی استثناء به کم وزنی در نوزادان دختر نسبت به پسر $1/4$ می باشد ($P<0.001$). توزیع مقادیر نمایه توده بدنی نوزادان پسر و دختر بر اساس تعریف سطوح چهارگانه ارائه شده، در جدول شماره ۳ نشان داده شده است. همانگونه که در جدول نشان داده شده است براساس نمایه توده بدنی 25.5% نوزادان پسر کم وزن و 33% چاق بودند که این مقادیر برای نوزادان دختر 22.6% و 38% بود.

اندازه های ابعاد تن سنجی نوزادان مورد مطالعه در جدول ۴ نشان داده شده است. میانگین وزن نوزادان پسری که بصورت طبیعی به دنیا آمده بودند $3177.0 \pm 50.8/7$ و نوزادان پسر سزارینی $3268.3 \pm 48.1/6$ گرم بود که این اختلاف از لحاظ آماری معنی دار بود ($P=0.002$). این شاخص در نوزادان دختر با زایمان طبیعی بدنی آمده $30.69/8 \pm 48.1/4$ گرم و با زایمان

جدول ۲- تعاریف شاخص های مختلف نمایه توده بدنی در نوزادان دختر و پسر

شاخص	جنس	تعريف	فرافوایی (درصد)
کم وزنی (Low Birth weight)	پسر	کمتر یا برابر $11/7$	(۲۵/۵) ۵۲۳
	دختر	کمتر یا برابر $11/3$	(۲۲/۶) ۴۴۵
وزن طبیعی (Normal weight)	پسر	$15/3$ تا $11/8$	(۶۹/۵) ۱۴۲۵
	دختر	$15/1$ تا $11/4$	(۷۱/۸) ۱۴۱۵
وزن بالا (Over weight)	پسر	$15/8$ تا $15/4$	(۱/۷) ۳۵
	دختر	$15/7$ تا $15/2$	(۱/۸) ۳۶
چاقی (Obese)	پسر	بالاتر یا برابر $15/9$	(۳/۳) ۶۸
	دختر	بالاتر یا برابر $15/8$	(۳/۸) ۸۶

جدول ۳- اندازه‌های ابعاد تن سنجی در متولدین زنده سال ۱۳۸۴ مرکز درمانی طالقانی شهر اراک

P	میانگین حدود اطمینان ۹۵٪	میانگین حدود اطمینان ۹۵٪	پسر
<۰/۰۰۱	(۳۰/۹۳۶-۳۰/۵۱) / (۳۰/۷۲/۴)	(۴۸/۹±) / (۳۰/۷۲)	(۳۲۱/۰-۳۱۶۶/۴) / (۵۰/۵±) / (۳۱۸۸/۳)
<۰/۰۰۱	(۵۰/۶-۵۰/۴)	(۲/۹±) / (۵۰/۵)	(۵۱/۰-۵۰/۷) / (۲/۹±) / (۵۰/۹)
<۰/۰۰۱	(۳۴/۴-۳۴/۳)	(۱/۶±) / (۳۴/۴)	(۳۴/۹-۳۴/۸) / (۱/۷±) / (۳۴/۸)

در صورتی که از سطوح کم وزنی بر اساس نمایه توده بدنی استفاده شود (جدول ۲)، ۰/۲۵٪ از نوزادان پسر و ۰/۲۲٪ از نوزادان دختر کم وزن خواهند بود که درصد های بسیار بالاتر می باشند. در سال ۱۳۸۱ نیز بر اساس این تعریف ۰/۲۵٪ از نوزادان پسر و ۰/۲۳٪ از نوزادان دختر کم وزن بودند. اختلافی بین این شاخص ها در سطح خطای ۵٪ در دو مطالعه وجود ندارد. این درصد های بالا می تواند از تعریف نمایه توده بدنی بر اساس مقدار P که آن را بر اساس مقدار استاندارد برابر ۲ می گیرند، ناشی شده باشد^[۱۲]. در مطالعه حاضر نسبت وزن بالا در نوزادان پسر و دختر به ترتیب ۰/۳٪ و ۰/۳٪ بود. در مطالعه پیشین این نسبت برای نوزادان پسر و دختر ۰/۳٪ و ۰/۳٪ بوده است که باز هم اختلاف معنادار آماری ندارند^[۱۳].

نتیجه گیری

میزان کم وزنی (بر اساس تعریف وزن کمتر از ۲۵۰۰ گرم) نسبت به سال ۱۳۸۱ بسیار کمتر شده است و از ۱۱/۱٪ به ۹/۱٪ رسیده است، ولی کم وزنی بر اساس تعریف نمایه توده بدنی تغییر معنی داری نسبت به سال ۱۳۸۱ نداشت. توجه بیشتر به علل تخصصی اختلاف میزان کم وزنی تعریف شده بر اساس وزن کمتر از ۲۵۰۰ و میزان کم وزنی بر اساس نمایه توده بدنی در نوزادان متولد شده در شهر اراک و مقایسه آن با استانداردهای موجود را با استفاده از مطالعات طولی مناسب و پیشنهاد مقدار P مناسب برای نوزادان پیشنهاد می نماییم.

سپاسگزاری

از سرکار خانم محمدخانی و سرکار خانم مختاری و پرسنل محترم بیمارستان طالقانی شهر اراک که در تهیه این مطالعه همکاری نمودند قدردانی و تشکر می گردد.

اختلاف معنی دار ندارد. شیعو کم وزنی در این مطالعه از مطالعه انجام شده در مشهد که ۰/۱۳٪^[۱۴] گزارش شده^[۱۵] از لحاظ آماری کمتر است (P=۰/۰۰۹) ولی میزان شیعو کم وزنی نوزادان این مطالعه از این شاخص در مطالعه شهر بابل^[۱۶] از لحاظ آماری بیشتر است (P=۰/۰۰۲). همچنین میزان کم وزنی در شهر تهران بوده^[۱۷]، که از مطالعه حاضر کمتر می باشد (P=۰/۰۰۴). در این مطالعه نسبت شانس ابتلاء به کم وزنی در نوزادان دختر بیشتر (۱/۴) بود. در مطالعه شهر بابل نیز نسبت شانس کم وزنی دختران بیشتر از پسران متولد شده بوده و نسبت شانس ۱/۷ بوده است^[۱۸]. همچنین نسبت کم وزنی در نوزادانی که مادرانشان ساکن روستا بودند بیشتر بود. مطالعات انجام شده در نیشابور نیز نشان داد محل سکونت مادر یکی از عوامل خطر تولد نوزاد کم وزن می باشد^[۱۹]. در مطالعه محقق در سال ۱۳۸۱ نیز توزیع نسبت کم وزنی در مادران ساکن شهر کمتر از مادران ساکن روستا بود^[۲۰].

نسبت جنسی در این مطالعه برای تمامی متولدین ۱۰۴/۱ بدست آمد در مطالعه پیشین شهر اراک^[۲۱]، این نسبت برای متولدین بیمارستان طالقانی برابر با ۱۰۴/۶ و برای تمام متولدین زنده سال ۱۳۸۱ این شهر ۱۰۵ بود. اختلاف آماری معنی داری بین نسبت جنسی متولدین در این مطالعه و مطالعه قبلی شهر اراک وجود ندارد. در این مطالعه نسبت مادرانی که نوزاد خود را بصورت سزارینی به دنیا آورده اند ۱۶٪ بوده است در صورتی که در مطالعه پیشین شهر اراک این نسبت در بیمارستان طالقانی ۴۳/۵٪ و در کل شهر اراک ۴۳/۵٪ بود که از لحاظ آماری نسبت زایمان های سزارینی کمتر شده است (P<۰/۰۰۱).

تمام مقادیر ابعاد تن سنجی در نوزادان دختر متولد شده در این مرکز کمتر از نوزادان پسر بود که با یافته های مطالعه قبلی شهر اراک مطابقت دارد^[۲۲]. میانگین وزن نوزادان سزارینی پسر به طور معنی داری بیش از نوزادان پسر طبیعی بدنی آمده، بود ولی در نوزادان دختر تفاوت معنی داری مشاهده نشد. در مطالعه سال ۱۳۸۱ و مطالعه شهر نیشابور نیز همین مورد برای متولدین پسر و دختر بدست آمده بود^[۲۳].

Prevalence of Low Birth Weight and Obesity and some concomitant factors in live offspring's in 2006 and compare with 2002 result's in Arak Talleghani Hospital

M Rafiei*, **Ph.D**; Assistant Professor of Biostatistics, Arak University of Medical Sciences, Arak, IR Iran

Abstract

Background: In this study prevalence of abnormal birth weight was estimated in live-born neonates in 2006 and compared with that of 2002 in Talleghani Hospital, Arak, Iran.

Methods: Low birth weight (LBW) was classified weight of less than 2500 gram. The prevalence of LBW was explored base on sex, type of delivery and place of the living. The original supine length and weight data were calculated as body mass index (BMI) and compared with BMI at birth of Iran reference data.

Results: Overall prevalence of LBW was %9.1 that was less among boys in compare to girls. The LBW value in caesarean delivery was less than normal delivery. This index in mother lives in town was less than mothers who's living in rural area. Over two thirds of neonates had normal weight and more than 5% were overweight or obese. Girls BMI centiles was less than boys.

Conclusions: In this study neonates were relatively free of overweight. The rate of neonatal underweight was striking. The LBW in 2006 was less than this value in 2002 in Talleghani Hospital; however, it was greater than the statistics in development country.

* Correspondence author,
Address:
Department of Health, Arak
University of Medical Sciences,
Basij Sq, Arak, IR Iran
E-mail: rafeie@yahoo.com

Received: 27/11/06

Revised: 05/02/07

Acceptance: 04/03/07

Key Words: Low Birth Weight, Overweight, Prevalence, Body mass index, Concomitant factors

REFERENCES

1. Cunningham FG, Gant NF, Leveno KJ Neonates. In: MacDonald PC. Normal labor and delivery. Williams Obstetrics. 21th ed. Mc Graw-Hill. 2002 Pp:451-62.
2. Kliegman RM. Intrauterine growth retardation. In: Fanaroff AA, Martin RJ (eds). Neonatal-Perinatal Medicine: Disease of the Fetus and Infant. Vol 1. 7th ed. Philadelphia, Mosby Year book Inc. 2002 Pp:1228-62.
3. Stoll BJ, Kliegman RM. Prematurity and intrauterine growth retardation. In: Behrman RE, Kliegman RM, Jenson HB (eds). Nelson Textbook of Pediatric. 17th ed. Philadelphia, Saunders. 2004 Pp:550-8.
4. ارشادی ا، اسلامی ع، شریف م ر. بررسی وضعیت نوزادان کم وزن در شهر کاشان. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی زنجان. ۱۳۷۹؛ ۸(۳۰-۳۱): ۵۴-۶۰.
5. شادزی ش، محمدزاده ز، مصطفوی ف، حسن زاده ا. بررسی شیوع کم وزنی هنگام تولد و تعیین برخی از عوامل خطرساز مادری در شهر اصفهان. مجله دانشگاه علوم پزشکی گیلان، ۱۳۷۹؛ ۹(۳۳-۳۴): ۵۵-۶۹.

۶. آزادگان ف، احمدی د. نوزاد کم وزن و ارتباط آن با سن مادر و رتبه بارداری. مجله دارو و درمان. ۱۳۷۱؛ ۹(۱۰): ۱۰-۱۴.
7. Behrman RE, Kligman RM, Jenson HB (eds). Obesity. In: Patricia AD. Nelson Textbook of Pediatrics. 17th ed. Philadelphia, PA Saunders. 2004. Pp 31-44.
۸. احمدوند ع، جمشیدی ح. گزارش جهانی سلامت ۲۰۰۲. چاپ اول. تهران: مؤسسه ابن سینا، ۱۳۷۸؛ ۱۲۳-۱۲۱.
9. Cole TJ, Freeman JV, Preece MA. Body mass index reference curves for the UK, 1990. Arch Dis Child. 1995; 73: 25-29.
10. Cole TJ, Roade MJ. Centiles of body mass index for Dutch children age 0-20 years in 1980- a baseline to assess recent trends in obesity. Ann Hum Biol. 1999; 26(4): 303-8.
11. Dietz WH, Bellizzi MC. Introduction: the use of body mass index to assess obesity in children. Am J Clin Nutr 1999, 70(1):123-5.
12. Lake JK, Power C, Cole TJ. Child to adult body mass index in the 1958 British birth cohort: associations with parental obesity. Arch Dis Child. 1997; 77(5): 376-81.
۱۳. آیت‌الله‌ی س م ت، حیدری س ت. الگوی طولی شاخص‌ها و مقادیر مرجع چاقی نوباوگان و والدین آن‌ها در شیراز. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی همدان. ۱۳۸۴؛ ۲(۱۲): ۳۹-۴۵.
14. El-Hazmi MA, Warsy AS. A comparative study of prevalence of overweight and obesity in children in different provinces of Saudi Arabia. J Trop Pediatr. 2002; 48(3): 172-7.
15. Hosseini M, Carpenter RG, Mohamad K, et al. Standardized percentile curves of BMI of Iranian children compared to the US population reference. Int J Obes Relat Metab Disord. 1999; 23(8): 783-6.
16. Dorosty AR, Siassi F, Reilly JJ. Obesity in Iranian Children. Arch Dis Child. 2002; 87(5): 388-91.
17. Stoll BY, Kliegman RM. Newborns. In: Behrman RE, Kliegman RM, Jenson HB, eds. Nelson Textbook of Pediatrics. 17th ed. Philadelphia, PA Saunders. 2004, Pp:427-29.
۱۸. مرندی ع، سلطان زاده مح. نوزادان، چاپ اول. تهران، انتشارات مؤلفان. ۱۳۷۶؛ ۲۱۳-۲۲۱.
۱۹. مسیبی ز، فخرایی س ف، موحدیان اح. بررسی شیوع و عوامل مؤثر بر تولد نوزادان کم وزن در بیمارستان مهدیه تهران به مدت یک سال. فیض. ۱۳۸۳؛ ۸(۳۰): ۵۸-۶۷.
20. UNICEF. The state of the World's Children 1999. United nation children's fund. WHO. 1999 Pp: 98-101.
۲۱. محمد زاده ا. عوامل مستعد کننده تولد نوزاد کم وزن. مجله زنان و زایمان. ۱۳۸۱؛ ۵(۱۰-۱۱): ۶۴-۷۱.
۲۲. ضیغمی ب، طباطبائی ح، پریساي ظفر. بررسی ارتباط عوامل خطرزای مادر با کم وزنی هنگام تولد نوزادان در یک مدل چندگانه رگرسیونی در استان کهگیلویه و بویر احمد در سال ۱۳۸۳-۸۴. ارمغان دانش. ۱۳۸۴؛ ۱۱(۴۰): ۳۷-۴۵.
۲۳. زاهدپاشا ای، اسماعیلی دوکی م، حاجی احمدی م، عسکردون ق. تأثیر برخی از عوامل خطر بر تولد نوزادان کم وزن. مجله دانشگاه علوم پزشکی بابل. ۱۳۸۳؛ ۶(۲۲): ۱۸-۲۴.
24. Ministry of Health and Medical Education in collaboration with UNICEF .The Nutrition status of children. First 1st ed. Tehran: Senobar. 1998 Pp:20-42.
۲۵. آیت‌الله‌ی س م ت، رفیعی م. اندازه‌های تن سنجی بدو تولد متولذین زنده شهر اراک. فصلنامه پایش، ۱۳۸۴؛ ۵(۱): ۵۷-۶۳.
26. Ayatollahi SMT, Rafiee M. Supine length, weight and head circumference at birth in urban Arak areas and factors affecting them. Med J Islamic Rep Iran. 2006; 19(4): 363-6.
27. Ayatollahi SMT, Rafiee M. Supine length, weight and head circumference at birth in central Iran. Early Child Dev Care. 2007; 177(3) : 255-58.

- .۲۸. سازمان برنامه و بودجه استان مرکزی، شهرستان اراک، آمارنامه استان مرکزی- اراک. ۱۳۷۷، ۳۵، ۴۰-۴۱.
29. Cole TJ. Weight/height compared to Weight/height² for assessing adiposity in childhood: influence of age and bone on p during puberty. Ann Hum Biol. 1986; 13: 433-51.
 30. Ayatollahi SMT. Infants body mass index reference curves for Iran. J Res Med Sci. 2004; 5:22-7.
 31. Massa G. Body mass index measurements and prevalence of over-weight and obesity in schoolchildren living in the province of Belgian Limburg. Eur J Pediatr. 2002; 161(6): 343-6.
 32. Barlow SE, Dietz WH. Obesity evaluation and treatment: expert committee recommendation. Paediatr 1998; 102(3): E29.
 33. Must A, Dallal GE, Dietz WH. Reference data for obesity: 85th and 95th percentiles of body mass index (wt/ht²) and triceps skin folds thickness. Am J Clin Nutr. 1991a; 53: 839-846.
 34. Must A, Dallal GE, Dietz WH. Reference data for obesity: 85th and 95th percentiles of body mass index (wt/ht²)- a correction. Am J Clin Nutr. 1991b; 54: 773.
- .۳۵. وفایی س.م. بررسی عوامل مرتبط با تولد کودکان کم وزن در روستاهای شهرستان نیشابور در سال ۱۳۸۳. مجله دانشکده علوم پزشکی سبزوار. ۱۳۸۴؛ ۱۲(۱): ۴۴-۴۹.
36. Ayatollahi SMT. Sizes and obesity pattern of South Iranian adolescent females. Ann Hum Biol. 2003; 30(2): 191-202.